

Margit István

NE FÉLJ TE KICSINY NYÁJ

A torbágyi református egyházközség fél évszázada

Biatorbágy, 1995

Tartalomjegyzék

[Bevezető](#)

[A település története](#)

[A vallási élet](#)

[A torbágyi református gyülekezet megalakulása](#)

[Felépülni lelki házzá](#)

[„Tudom a te dolgaidat”](#)

A Torbágyi református egyházközség

[Lelkipásztorai](#)

[Gondnokai](#)

[Presbiterei](#)

[Jelenlegi vezetősége](#)

Jegyzőkönyv

A torbágyi reformátud egyház lelkeszi díjlevele

Felhasznált irodalom

BEVEZETŐ

***"... mert tetszett a ti Atyátoknak,
hogy néktek adja az országot."***

(Lk 12,32)

Ötven esztendő egy egyház életében nem nagy idő. Ott ahol ma már évszázadokról, évezredekről beszélnek, öt évtized epizódnak számít csupán. Éppen ezért ennek a kicsiny egyházközségnek, a torbágyi eklézsiának sincs történelme. Legfeljebb életrajza van, küzdelmei vannak és győzelmei. S Isten gondviselése van, amely létrehozta, megőrizte és gyarapította a gyülekezetet. Tulajdonképpen most erről lesz szó. És arról, miként formálódott egy maréknyi református élő közösséggé, s mindaz amit az Úr kegyelméből megvalósíthattak, az utódok számára értékes örökséggé.

A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETE

Torbágy. *"Nagyközség a budapest-győri vasút mellett, 270 házzal és 1508 német lakossal, a kik vallásra nézve róm.katholikusok. (...) A hagyomány szerint a községhez tartozó erdőben fogadta Árpád vezér Zalán bolgár fejedelem követeit. A község 1332-33-ban már főnnállott s ekkor egyháziilag a veszprémi püspökség budai főesperesi kerületéhez tartozott. 1429-ben Brankovics György rácza despota, majd ennek fia Lázár volt az ura. Brankovics Lázár magvaszakadtával Mátyás király 1459-ben Guthi Ország*

Mihálynak adományozta a helységet. A török hódoltság után újra telepítették. 1715-ben 23, 1720-ban 32 adóköteles háztartással szerepel. Az utóbbi összeírás szerint lakosai, három magyar háztartás kivételével, mind németek voltak. A róm.kath.plébániáról 1716-ban történik említés. Az anyakönyvek 1714-ben kezdődnek. A XIX.század első felében a gróf Sándor és a Szily családok voltak itt földesurak. A tagosítás 1859-ben történt, egyezség útján. Jelenleg Metternich hercegnének szül.Sándor Paula grófnőnek van itt nagyobb birtoka. (...) A XIX.század első felében Kis-Torbágy néven volt ismeretes. A községhez tartozik Ráczzug puszta"[\[1\]](#) - olvashatjuk róla a Borovszky Samu által szerkesztett MAGYARORSZÁG VÁRMEGYÉI ÉS VÁROSAI című monográfiában.

Maga a *Torbágy* elnevezés a nyelvészek többségének állítása szerint személynévi eredetű. Kiss Lajos az ótörök *Turbaj* személynévhez[\[2\]](#), míg Mező András az Árpád-kori *Turba* névhez viszonyítja[\[3\]](#). Ezzel némileg ellentmond az a tény, hogy Anonymus a települést *Silva Turobag* (Torbágy-erdő) név alatt, tehát tájnévként[\[4\]](#) említi krónikájában. A feltevést igyekszik alátámasztani egy Zsigmond király korabeli oklevél is, amely a helység megjelölésére a *Turbayden* (a Turbagerdeu, azaz Torbágy-erdő torzult változata) elnevezést használta[\[5\]](#). Más etimológusok szerint a *turb* szó az őstulokra utal, míg a *bágy* utótag régi magyar tájszó: olyan mélyedés, amelyben felgyűlik a víz. Ebből a Torbágy szónak ilyen jelentése következne: *Őstulkok ivóhelye*[\[6\]](#).

A Zsámbéki-medence délkeleti csücskében, a Füzös-patak mentén elhelyezkedő Torbágy, ahol már a honfoglalás óta éltek magyarok, a XVII.század közepére teljesen elnéptelenedett. 1668. évi adatokban lakatlan pusztaként szerepel, melynek urai **Serényi Pál** és **Eölvédy Pál**. A századforduló idejére Budát és környékét, így Torbágyot is a Habsburg-ház német telepeseikkel népesítette be. 1728-ban a falu, akárcsak a szomszédos Bia, fele részben **Farkas Istváné**, fele részben a **Hochenbert** családé. Az 1739.évi pestisjárvány a Budai hegyvidék akkori lakosságának csaknem a felét sírba döntötte, ám újabb telepések beáramlása hamarosan pótolta ezt az emberveszteséget[\[7\]](#). Hunfalvy János 1856-ban megjelenő MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY című könyvében Torbágyról mint 1100 lakosú, németajkú katolikus településről ír, melynek lakói a 2889 holdon többnyire földműveléssel, szőlő- és gyümölcsstermesztéssel foglalkoznak. Egyházi szempontból a székesfehérvári katolikus püspökség bicskei egyházi kerületéhez tartoznak.

Torbágyot az 1870-es években 1251-en lakták (ebből 1222 római katolikus, 10 református és 19 zsidó). A faluban kőházak épültek, s megjelent a cseréptető. A település Biával együtt 1884-ben kapcsolódott be a vasúti közlekedésbe, s 1898-ban épült meg a Füzös-patak fölötti, mintegy 20-25 méteres mélységet áthidaló viadukt. A századforduló után Torbágnak 270 háza volt, lakóinak száma pedig 1508 fő. Ebben az időszakban a vidéket három nagy katasztrófa sújtotta. 1916-ban a Ferenc József bécsi temetéséről érkező gyorsvonat a Torbágyhoz tartozó herceghalmi vasútállomásnál beleszaladt a grazi személyvonatba. A szörnyű ütközésnek 69 halálos áldozata és 150 sebesültje volt. 1924-ben nagy erejű szél pusztított a környéken, sok ház megrongálódott, az orkán még a biai református templom tornyát is ledöntötte. 1931-ben a viaduktnál pokolgép robbant, amely a bécsi gyorsvonat katasztrófáját idézte elő. A szerencsétlenség következtében huszonketten életüket veszítették, sokan megsebesültek. A merénylet elkövetője egy csantavéri kántortanító, Matuska Szilveszter volt. A politikai rendőrség azonban a gyanút a kommunistákra terelte, s a cselekmény kiváló ürügyül szolgált arra, hogy leszámoljanak a párt két vezetőjével.

Az 1933.évi adatok azt mutatták, hogy a falunak 445 háza volt, lakosainak száma 2277, területe pedig 3057 hold. Tíz év múlva már 535 ház állt itt, a lakosság száma pedig elérte a 2584-et. A második világháború a település életét is alaposan felbolygatta. A völgyhidat bombatámadás közvetlenül nem érte, s bár 1944 végén aláaknázták, lerombolására nem került sor. A harcok befejeztével a torbágyi németek zömét kitelepítették, helyükbe anyaországi, valamint erdélyi, felvidéki és délvidéki menekültek érkeztek. Ezzel teljesen megváltozott a falu arculata és a lakosság összetétele.

Budapest modern nagyvárossá fejlődése a szomszédos települések életét is átalakította. Megindult a zárt falusi közösségek és a mezőgazdasághoz kötött életforma bomlása. Ez a sors Torbágyot sem kerülte el, amelynek még emellett az üdülőterületi jellege is erősödni kezdett[8]. Időközben a két szomszédos falu, Bia és Torbágy egyesült, s azóta mint Biatorbágy Nagyközség meglehetősen gyors fejlődésnek indult. A lakosság száma az 1993.évi kimutatások szerint 7314, de ez a szám a szüntelen beköltözések következtében folyamatosan növekedik. A település ma fejlett kisiparral, korszerű mezőgazdasággal és bővülő szolgáltatóhálózattal rendelkezik. Műemlékei, a torbágyi *barokk plébániatemplom*, a *Sándor-Metternich-kastély*, a romantikus elemeket magán hordozó biai *református templom*, a barokk *Szily-* illetve *Fáy-kastély*, az Iharosban álló - ma már romos állapotban lévő - klasszicista stílusú *Szily-kápolna* és a biai *középkori romtemplom maradványai*, valamint az 1977 óta üzemen kívül helyezett *Viadukt-kettős* nemcsak hogy páratlan értékűek, hanem idegenforgalmi vonzatuk is van.

A VALLÁSI ÉLET

Bia és Torbágy területén a keresztyénség viszonylag korán terjedni kezdett, amiről a XIII.századi templomrom is tanúskodik. Ez a toronynélküli, egyszerű falusi templom valószínűleg a XVI.században pusztult el, maradványai ma a református temető területén találhatóak. Ami Torbágyot illeti már 1332 körül élénk egyházi életről tudósítanak a korabeli iratok. Egy 1334.évi pápai tizedjegyzék egyebek között feljegyezte, hogy János, a gyülekezet akkori papja 4 garast fizetett be az egyházi pénztárba. Később a török megszállás idején a Buda környéki települések lakossága szinte teljes egészében protestánsná lett. Bián már 1600 táján létezett református gyülekezet, lelkésze *Vetsei Sámuel* volt. Korabeli iratok szerint nem sokkal később egy másik lelkésze, *Mátsai János* még a ráckevei zsinaton is részt vett. Az 1683-86-os hadi események folytán a vidék csaknem teljesen elnéptelenedett. A lakosság egy része később visszazivárgott, az üresen maradt birtokokra azonban a Habsburgok németországi katolikus családokat telepített.

A torbágyi telepések megérkezésük után szinte azonnal hozzáfogtak a plébániatemplom felépítéséhez, mégpedig egy régi, középkori templom helyén, annak alapjait felhasználva. 1714-ben már vezették az egyházközség anyakönyveit, amelyek a templomot először 1719-ben említik meg. Az újkori templom 1724 és 1730 között épült, **Zeng** hadnagy, akkori biai földbirtokos jóvoltából. Ezt a templomot használják ma is, azóta ugyan már többször tatarozták. A plébánia szintén nagyon régi, hisz már az 1716-os egyházi iratok említést tesznek róla. A biai Szent Anna-templom, amely voltaképp a Sándor-Metternich-kastélyhoz tartozó házikáplona volt, a XVIII.században épült. Az itteni római katolikus plébániát 1780-ban, mint fíliát Torbágyhoz csatolták, s csak 1860 táján lett önálló lelkészséggé. Ennek ellenére az egyházközségnek ma sincs papja, a híveket az etyeki plébános gondozza. A XVIII.század közepén Torbágy határában több kápolnát (*Rozália-kápolna, Flórián-kápolna, Pádai Szent Antal-temetőkápolna*, valamint az iharosi *Szily-kápolna*), illetve szobrot emeltek (*Szentháromság-szobor, Szent Vendel-szobor*). A századforduló után a biai egyházközségben egy magyar alapítású női szerzetesrend, az **Unum Sanctissima Trinitatis Társaság** kezdte meg munkáját (a rendet 1938-ban alapította meg Szegeden Mester Margit Mária nővér), amely ma is működik, elsősorban gyermekmunkával, hitoktatással foglalkozik[9].

A reformáció viszonylag korán, már a XVI.század végén terjeszkedni kezdett errefelé. Ekkor Bián a Kálvin eszméit követőknek már gyülekezetük van, sőt prédikátort tartanak. Első templomuk a középkori *Szent Kereszt templom*, melynek romjai ma is megtalálhatók. A későbbiekben, amikor lehetőségük nyílt rá új templomot építettek, amit azóta használnak. Az egyházközség fennállása során számos megpróbáltatáson ment keresztül, lelkészeit gyakran elűdözték, 1811-ben pedig hatalmas tűz pusztított, s ekkor nemcsak a lelkészlakás semmisült meg, hanem lángok martalékává vált az egész irattára is. A mostani parókia 1892-ben épült. A templom az emlékezetes szélvihar alkalmával komolyan megsérült, azóta folyamatosan tatarozzák. Az eklézsia több jeles prédikátorral büszkélkedhetett, ilyenek voltak a gályarabságból szabadult *Alistáli Gergely*, az egyházépítő *Devetseri Péter*, a tudós *Barkász Kálmán*, a holland műveltségű kegyes szótáríró *Zugor István*, vagy a tragikus sorsú fiatalon elhunyt *Uray Géza*[10]. A torbágyi reformátusok hosszú éveken át Biára jártak át istentiszteletekre, s csak a későbbiekben alakultak szórványgyülekezetté. Önállósodásuk a második világháború befejezése után történt, ma már önálló egyházközségként szerepelnek[11].

Mintegy öt évtizede létezik Bián a keresztyén testvérgyülekezetek helyi tagozata, egy lelkész nélkül működő kisközösség, amely szertartásoktól és formáktól mentesen kívánja megvalósítani a Szentírás alapeszméit[12]. Bár számbelileg nem jelentős csoportosulás, tagjai rendkívül tevékenyek és áldozatkészek. Igealkalmaik tartására gyülekezeti házat működtetnek, s szoros kapcsolatot tartanak fenn a helyi református gyülekezetekkel.

Az iharosi **Isten Háza Szolgálóközösség** 1957 óta létezik, s a közhidelemmel ellentétben nem önálló felekezet. Inkább egy protestáns jellegű missziói szervezet, amely egyházaktól függetlenül végzi tevékenységét. Elsősorban lelki és életvezetési problémákkal küszködők, szenvedélybetegek számára tartanak az erre a célra kijelölt létesítményeikben ún.csendes heteket, igei alkalmakat[13]. A helybeli református egyházközségekkel, de a szabadkeresztyén közösséggel is igen jók a kapcsolataik.

A második világháborúig úgy Bián, mint Torbágyon jelentős számú zsidó élt, akik imaházat és iskolát tartottak fenn. A nyilas rémuralom alatti deportálások, zaklatások miatt alaposan megtizedelődtek, a legtöbben haláltáborokban végezték. Akik életben maradtak, nem tértek ide vissza. Ily módon a hitközösség is megszűnt, sőt épületeik és a temetőjük is megsemmisült. Az utóbbi években különböző vallásos csoportosulások (*adventisták, Jehova Tanúi, nazarénusok, Hit Gyülekezete*) és más keleti szekták képviselői próbáltak itt térítői munkát végezni, próbálkozásaik azonban nem találtak kedvező talajra, hatásuk egyelőre elenyésző.

A TORBÁGYI REFORMÁTUS GYÜLEKEZET MEGALKULÁSA

Kezdetben a torbágyi reformátusok főként Pátyról és a környező majorságokról beköltözött zsellérek voltak, akik hosszú éveken át elhagyatva, minden lelkigondozás nélkül éltek itt. Területileg ugyan Biához tartoztak, de az egyház akkori öreg és beteg lelkésze képtelen volt törődni velük. Változást az 1935-ös esztendő hozott, amikor Barkász Kálmán halála után a biai gyülekezet Zugor Istvánt hívta meg lelkészéül. Az új lelképásztor nemcsak Bián fogott lelkes munkába, hanem Torbágyon is összegyűjtötte a reformátusokat, alkalmanként magánházaknál istentiszteleteket tartott nekik (ünnepnapokon átjártak a biai református templomba), s 15-20 tanulóval megkezdte a református gyerekek hitoktatását. Döntő változást itt a háború befejezése jelentett, amikor a németajkú lakosság jelentős többségét Németországba internálták, s helyükbe először környékbeli, majd külföldi magyarokat telepítettek. A jövevények bizonyos hányada (leginkább azok közül, akik Erdélyből érkeztek) református volt, hozták magukkal kálvinista hitüket, szokásaikat. Számuk meghaladta a négyszázat, így 1946 nyarán Ravasz László püspök kirendelte melléjük *Bakonyi László* biai segédlelkészt, hogy kezdje meg közöttük a szervezői munkát[14].

A feladat eleinte szinte megoldhatatlannak tűnt, hiszen nemhogy templomuk nem volt, de még egy kicsiny imaház sem állt rendelkezésükre. Az istentiszteleteiket Gál István házában tartották, aki egy nagy szobát bocsájtott rendelkezésükre, s itt tartották meg alakuló közgyűlésüket is 1946. augusztus 4-én. A Zugor István elnökletével levezetett ülésen mintegy harminc leendő egyháztagnak jelent meg, akik mindnyájan a fiókegyház megalakulása mellett döntöttek. Azonnal megválasztották a gyülekezet presbitériumát, melynek tagjai *Sándor Jenő, Kerekes Béla, Bereczki Imre és ifj. Barabás Sándor* (az egyetlen, aki ma is él az alapítók közül) lettek. A gondnoki tisztségével az igen buzgó *Puskás Istvánt* bízták meg[15]. Már szeptember 8-án újabb gyűlést hívtak össze, s ezen a presbitériumot kibővítették (*Gál István, Lukács Béla, Potornai József és Vargha Gyula* kapott bizalmat), Puskás Istvánt pedig megerősítették gondnoki tisztségében. A Dunamelléki Református Egyházkerület november 21-én és 22-én megtartott közgyűlésén örömmel üdvözölte a torbágyiak elhatározását, s utasította a vértessaljai esperest, hogy támogassa az egyházközség munkáját.

A fiatal presbitérium legfontosabb teendőjének az imaház és a lelkészlakás építését tekintette. A község akkori vezetői jóakarattal és megértéssel segítették a fiatal gyülekezet törekvéseit, s rendelkezésére bocsájtották a jelenlegi templomkertet, egy lebombázott romos házat a község központjában. Nem volt könnyű a temérdek törmeléket és szemetet a telekről eltávolítani, a hívek azonban határtalan lelkesedéssel fogtak az építkezéshez. Sőt a munkába később bekapcsolódtak a helyi római katolikusok és mások is. Hatalmas erőfeszítések árán rövidesen elkészült a kicsiny, mintegy száz személyt befogadó gyülekezeti ház, amelyet 1947. augusztus 10-én adtak át rendeltetésének. Felszentelését Füle József, bicskei lelkész, a vértessaljai egyházmegye főjegyzője végezte, aki erről az emlékezetes eseményről így számolt be B.Szabó János esperesnek:

"Jelentem, hogy megbízatásom értelmében a torbágyi imatermet aug.10-én felszenteltem és átadtam rendeltetésének. Az imaterem a község közepén létesült a község házából második házban. A házat bombatalálat félig elpusztította s a torbágyi reformátusok ezt a senkitől használatba nem vett épületet kérték és kapták meg, melyet nagy munka és áldozatkészséggel valóban kedves imateremmé építettek meg. Az 5000 Ft-ot kitevő összeghez gyűjtés útján Bia 1000, Páty 600, Torbágy 1200 Ft-tal járult, a hiányzó összeget Torbágy adó és perselypénzéből fedezték úgy, hogy semmiféle építési költség hátralékban nem maradt. A torbágyiak igen jelentős munkateljesítménnyel is hozzájárultak az imaterem megépítéséhez. Igen derék, hívő és tettekre kész presbitériumnak ismertem meg a torbágyit s különösen Puskás nevű gondnoka minden dicséretet megérdemel buzgó és követésre méltó szolgálatával. Az ünnepély, melyre a r.kath. hitközség plébánosával együtt képviseltette magát megkapóan bensőséges és kedves volt. Igét hirdetett Zugor István, úrvacsorai beszédet tartott Bakonyi László, az építés történetét ismertette Puskás gondnok. Az ünnepségen jelen volt Kálmán János pátyi lp. feleségével."

1947.szeptember 10-én Zugor István, biai lelkész levélben tolmácsolta a torbágyiak kérését Ravasz László püspök felé, hogy Bakonyi László eddigi szervező lelkészt nevezze ki torbágyi segédlelkésszé, s átmenetileg egy kongrua egységet engedélyezzen az egyházközség megerősítésére. A kérés meghallgatásra talált, a püspök úr a 3857/1947.szám alatt kiadott rendelete értelmében Bakonyi László 1947.október 1-jei hatállyal már ebben a minőségében végezte gyülekezeti teendőit. Közben Puskás István gondnok arra hivatkozva, hogy a faluból kiköltözik közeli tanyájára, s emiatt nem tud teljes értékű szolgálatot végezni, lemondott tisztségéről. Helyére a presbitérium Sándor Jenőt választotta, míg Puskás Istvánnak tiszteletbeli gondnoki címet adományozott, s felkérte az algondnoki teendők végzésére.

A gyülekezet anyásításának kérdése 1949 októberében merült fel. A presbitérium ekkor elfogadta és támogatta az új gondnok, Sándor Jenő erre vonatkozó javaslatát, s egyben kéréssel fordult az egyházi előljáráshoz, hogy támogassák elképzelésüket. A Dunamelléki Református Egyházkerület Tanácsa, illetve a Vértessaljai Református Egyházmegye Tanácsa december 7-i hatállyal kimondta a torbágyi leányegyház anyásítását, s megerősítette lelkészi díjlevelét[16]. A gyülekezetnek ezidőtájt mintegy 500 tagja volt, s legalább nyolcvanán éltek még a hozzá tartozó szórványokban,

Herceghalmán, Ráczzug-pusztán és a környező majorságokban. A lelkipásztor ezeket rendszeresen látogatta, magánházakban istentiszteleteket tartott.

A fiatal gyülekezet hamarosan újabb gondoknak nézett elébe: a lelkészlakás korszerűsítésre szorult, annál is inkább mivel a lelkészcsalád szintén gyarapodni kezdett. 1950 nyarán csaknem 3000 forint államsegélyt kaptak erre a célra, ami már elegendőnek mutatkozott, hogy céljaikat megvalósíthassák. A munkához rövidesen hozzá is fogtak, s viszonylag hamar elkészült a most már otthonosabb parókia. Nem tétlenkedtek azonban a vallási élet megszervezése terén sem: missziói bizottságot alakítottak (tagjai: *Bakonyi László, Barabás Sándor, Berkó Kálmán, Bántó Mihályné, Barabás Sándorné és Hegedűs Margit*), amely fő feladatának a gyülekezetlátogatást, a szegények felkutatását és segítségét tekintette. Időközben a presbitérium kifejezte óhaját, hogy Bakonyi Lászlót, aki oroszlánrészt vállalt a gyülekezet szervezésében, rendes lelkészül megválaszthassa. Az egyházvezetőség nem gördített akadályt kívánságuk elé, s szeptember 3-ára lelkészválasztó közgyűlést hirdetett. Ennek levezetésével az esperes Kálmán János pátyi lelkipásztort, egyházmegyei lelkési tanácsbíró és dr. Bocz Lajos bicskei ügyvédet, egyházmegyei világi tanácsbíró bízta meg. A gyülekezet egyhangúlag úgy döntött, hogy Bakonyi Lászlót rendes lelkészül választja, aki 1950. szeptember 24-i beiktatása után már teljes jogkörrel munkálkodott az egyházközség lelki életének felvirágoztatásában.

Ezekben az években még egy álma teljesült a torbágyi reformátusoknak. Az egyetemes konvent jóvoltából hozzájutottak a zabolai (erdélyi) református gyülekezet 212 kg súlyú sérült harangjához, amit 1700 forintért megjavíttattak, s tornyot építettek hozzá. Most már harangszó hívta az embereket istentiszteletre, s harangszó búcsúztatta az elhunytakat[17]. Ennél szebb ajándékot nem is kaphatott volna az ötödik születésnapját ünneplő gyülekezet. Az új tornyot és a harangot Bereczky Albert dunamelléki püspök szentelte fel 1951. november 25-én, ahol igehirdetésében többek között ezt mondta: *"Az Úr kétféle módon szokta a lomha és közönyös keresztyéneket megmozgatni. Vagy olyan csapásokat bocsát rá, hogy belerendül és fölajdulva kiált segítségért, tanácsért és erőért, vagy olyan áldásokat áraszt reá, amiktől örömeben kicsordul a könnye és felkiált hozzá hálája, boldogsága kifejezéséül. Mi, magyar reformátusok mindkettőt ismerjük évszázados tapasztalatokból is, de ismerjük a közelmúlt háborús véres leckéjéből, valamint az azóta eltelt évek sok felemelő és örömet adó élményeiből. Mindkettővel ugyanaz a célja Istennek. Csapásaival is maga felé akar fordítani: nem múltó érzelmeket, hanem komoly és gyümölcsöző életváltozást vár".* Hogy a torbágyi gyülekezet felismerte Isten akaratát, *"felelnek ezek a megépített falak. Legyen erőforrás benne a hirdetett Ige, szerezzen becsületet a református ember nevének a munkán és igazságon felépülő társadalmi rendünkben"*[18]. A harangot később vissza kellett szolgáltatniuk ugyan, de a tahitótfalusi egyház jóvoltából hozzájutottak egy másik haranghoz, amelyet saját költségükön felszereltek, s ezt használják ma is.

Az 1952. évi esperesi jelentés szerint a torbágyi egyházközség életében további gyarapodást jegyeztek fel. Ekkor már csaknem 550 egyháztagot tartottak számon, egy-egy vasárnap 100-120 személy vett részt az istentiszteleten, míg ünnepnapokon számuk elérte a 200-at. Csaknem negyven gyermek járt hittanra, s beindult a vallásoktatás a herceghalmi iskolában is. A gyülekezetnek ekkor már kántora volt *Berkó Kálmán* személyében, aki ezt a szolgálatot nagy odaadással és hűséggel végezte hosszú éveken át. Ugyanakkor Bántó Mihály presbitert egyházkerületi tanácsbírónak választották, ami nem kis elismerést jelentet ilyen kicsiny egyházközség számára. Anyagilag az eklézsia,

melyet közben az újabb zsinati rendelkezések értelmében a frissen megalakult északpesti egyházmegyébe soroltak, megerősödött. Most már nem az építkezésekre, hanem a folyamatos lelki munka kiterjesztésére kellett összpontosítani. Ez a feladat azonban már egy másik lelkipásztorra várt, ugyanis Bakonyi Lászlót 1953 őszén a pátyi gyülekezet hívta meg lelkészül. Utóda az a *Katona Lajos* lett, aki már korábban is szolgált a torbágyiak között, s érkezésével új fejezetet nyitott az itteni reformátusság életében.

FELÉPÜLNI LELKI HÁZZÁ

Katona Lajos Budapest-Nagyvárad-téri segédlelkészt a presbitérium javaslatára az egyházközség tagjai egyhangúlag hívták meg lelkipásztorukká. Bíztak abban, hogy benne megfelelő emberre lelnek, aki képes lesz tovább vinni a megkezdett munkát, s képes lesz megszervezni a gyülekezet lelki életét. Mint utólag kiderült nem tévedtek, mert Katona Lajost csaknem négy évtizeden át egyetlen vágy vezérelte: a rábízott lelkeket Isten útjára elvezetni és őket Krisztus és az egyház szeretetére megtanítani. Beiktatása 1953. december 13-án történt, s ezt Bereczky Albert dunamelléki püspök végezte, aki a Lk 11:33-36 verseket felolvasva arról szólt, hogy gyertyát nem azért gyújtanak, hogy azt véka alá rejtse, hanem azért hogy világítson. Reménységét fejezte ki, hogy az új lelkész is ekként fog cselekedni, s világítani fog ebben a közösségben, ebben a faluban, hogy hite másokat is Krisztushoz vonzzon. Katona Lajos bemutatkozó igeszolgálatában a Mt 20:26-28 alapján a szolgálat és az alázatosság fontosságát hangsúlyozta, miközben örömet fejezte ki, hogy *"a lelkészválasztás idején a gyülekezet megőrizte egységét és békességét, s a személyi változás nem jelentett zökkenőt a gyülekezet életében"* [19].

Az ezt követő években a lelkészt és a presbitériumot főként az egyéni és a gyülekezeti kegyességi élet felvirágoztatása, a lelkiekben való növekedés foglalkoztatta. A gyermekek intenzívebb gondozása érdekében újra beindították a korábban tiszavirágéletű gyermekistentiszteleteket, s egyre nagyobb hangsúlyt fektettek a hitoktatásra. 1954 nyarán felmerült egy harmónium vásárlásának a gondolata, miután a biai gyülekezettől kölcsönkapott eddigi harmóniumot vissza kellett szolgáltatni. Saját gyűjtésből egy esztendő múlva vásároltak egy jó karban levő négy sípsoros tizenkét regiszteres használt harmóniumot 6600 forintért (a biai gyülekezet erre a célra ünnepélyt szervezett, s a befolyt 876 forint perselypénzzel támogatta az elképzelt), s ily módon visszatért az istentiszteletek templomi hangulata: újra harmóniumszó kísérté az éneklést. Berkó Kálmán kántor ezt megelőzően egy négyszólamú énekkart toborzott, amely sokfelé fellépett, s az ebből származó bevételt szintén a harmónium vásárlására ajánlották fel.

Az egyházközség tíz éves fennállása alkalmából 1956 augusztusában hálaadó istentiszteletet tartottak, ahol Bakonyi László pátyi lelkipásztor emlékezett vissza a kezdeti évek küzdelmeire és áldásokban gazdag idejére. A jelenlevők levélben üdvözölték

Bereczky Albert püspököt, amelyben többek között ezt írták: "Az elmúlt tíz esztendő egész egyházunk számára nehéz és küzdelmes volt, de Isten megújító kegyelmével és áldott szolgálatában eredményekben gazdag idő volt. Évfordulónkon imádkozó szívvel és tisztelettel gondolunk Püspök Úrra, akinek személyével és szolgálatával Isten ezt a tíz esztendőt elválaszthatatlanul össze forrasztotta. Megköszönve szíves szeretetét, mellyel kis gyülekezetünket mindeddig segítette, s személyes megjelenésével és szolgálatával is több alkalommal megtisztelte, tartson meg bennünket továbbra is szeretetében és jóindulatában". Erre az alkalomra a templom megújult, a padlózatra pedig szőnyeg került. Az 56-os őszi események, melyek az országot és a népet mélyen megrázták, a gyülekezet életére nézve nem hoztak különösebb változást. A zavar és a bizonytalanság heteiben a lelki éhség és szomjúság növekedni látszott, emelkedett a templombajárók száma. Ez az élénkülés azonban nem bizonyult tartósnak, ahogy az indulatok elcsitultak s a helyzet konszolidálódott, az egyházközség élete is visszazökkent a régi kerékvágásba. Isten viszont elkezdett valamit, ami hamarosan megteremte a maga gyümölcseit. A megváltozott viszonyok közepette az egyházban szabadabban és új lendülettel megindult a missziós munka, így a torbágyi gyülekezetben is 1957 tavaszán nagyhatású evangelizációt tartottak, ahol egy héten át az egyházmegye több fiatal lelkésze hirdette a megfeszített Jézus Krisztust nagy erővel és világossággal. Ha látványos áttörés nem is született, az ige kétségkívül megmozgatta az embereket és mély nyomot hagyott a lelkekben.

Az 1958. esztendő a gyülekezet anyagi ügyeinek tekintetében jelentett számottevő változást. Érezhetően megnövekedett az egyháztagok adakozókészsége, miközben a felsőbb egyházi hatóságok is csökkentették az eddig indokolatlanul magas közegyházi járulékot. Ily módon lehetőség nyílt mind az egyházi épületek tatarozására, mind a rendkívül szolid lelkészi fizetés javítására. Nem szűkölködtek azonban lelkiében sem, hisz ezúttal is megtartották a most már hagyománnyá vált evangelizációs alkalmakat. Ezúttal Borsos Sándor váli lelkész volt a vendégigehirdető. Jelentős és örömdetes esemény volt, hogy a herceghalmi szórványban rendszeressé váltak az istentiszteletek, a lelkész havonta egyszer látogatta az itteni híveket. Mivel templomuk, imaházuk nem volt, az alkalmakat magánházaknál tartották, egyéb ünnepnapokon vagy vasárnapokon pedig átjártak Torbágyra. Ebben az időben merült fel az a gondolat, hogy a szórványgondozás céljaira szükséges lenne egy motorkerékpárt beszerezni. Az elképzelést tett követte, s hamarosan megindult a gyűjtés. Még ebben az esztendőben összejött a szükséges pénz, melyet tíz gyülekezet adott össze Katona Lajos lelkész egy-egy vendégszolgálati alkalmával. Az adakozásban a székesfehérvári és a biai gyülekezet járt az élen, de jelentős összeggel járultak hozzá a helybeliek is. Ily módon jutottak motorkerékpárhoz, s a továbbiakban már a szórványgondozás sem szenvedett hiányt.

Az 1959-es év a gyülekezetben, mint ez már korábban is gyakorlat volt, imahéttel kezdődött, melyet a biai szabadkeresztyének közösen tartottak. Ezek az alkalmak a két gyülekezet közötti hagyományos jó kapcsolat erősítését szolgálták, ugyanakkor jelentős mértékben hozzájárultak a hívek hitben való növekedéséhez is. A tavaszi evangelizációs estéken ez alkalommal György László pestlőrinci és Vörös Benő áporikai lelkészek hirdették Isten örömdüzenetét. Ebben az esztendőben először tartott kánoni vizitációt a Deme László esperes örökébe lépő Madarász Lajos fóti lelképásztor. Társaságában volt Kalocsay Ferenc karnagy, egyházmegyei tanácsbíró is, aki meghallgatta a torbágyi gyülekezet énekkarát, s elismeréssel szólt arról és annak vezetőjéről. Mivel az egyházi épületek egyre inkább javításra szorultak, így a gyülekezetre újra rászakadtak az építkezés gondjai. Le kellett cserélni a templom tetőszerkezetét, a lelkészlakás szigetelésre szorult, ledől a templomkert felőli kőfal, s időszerűvé vált a melléképületek és a kerítés rendbehozatala is. A munka nagy részét Katona Lajos lelképásztor maga

végezte el, de segítettek neki a presbiterek is, különösen az akkoriban beválasztott Major István. Ez időtájt esett le a tempalom tornyáról az elrozsdásodott csillag is, amelyet újjal kellett pótolni, amikor pedig a kicsiny zabolai gyülekezet visszaigényelte a háború alatt elhurcolt harangját, a torbágyiaknak egy újabb problémával kellett szembesülniük. Ebben a nehéz helyzetükben, hiszen annyi pénzük nem volt, hogy új harangot öntessenek, a tahitótfalusi egyházközség előjárósága sietett segítségükre, akik felajánlották az elnéptelenedett visegrádi szórványgyülekezet harangját. Végül ez a harang került fel a torbágyi templomtoronyba, amely ma is hívogatja a híveket istentiszteletre.

Az egyházközség fennállásának 15.évfordulójának megünneplése szerény keretek között zajlott le. Rövid megemlékezés után Beliczay Angéla budapesti vallásosnővér, a Ráday Gyűjtemény munkatársa tartott alkalmi előadást a református egyház két kimagasló nőalakjáról, Lórántffy Zsuzsannáról és Árva Bethlen Katáról. Beliczay Angéla egyébként a továbbiakban is tartott előadásokat a gyülekezetben, melyeket az egyháztagok nagy érdeklődéssel fogadtak. 1963.december 15-én emlékezett meg a presbitérium Katona Lajos tíz éves torbágyi szolgálatáról, amikor értékes ajándékkal kedveskedtek a lelkész házaspárnak, akik viszont Isten iránti hálából és a gyülekezet iránti szeretetük jeléül egy ezüstkelyhet adományoztak az egyház céljaira.

A következő időszakban számos ébresztő és hitmélyítő alkalmat tartottak Torbágyon, ahol főként budapesti és környékbeli lelkészek szolgáltak, de számos nagyszerű egyháztörténelmi előadás is elhangzott. Az egyházközség tagjai emellett a biaiakkal együtt részt vettek azokon a találkozók, amelyeken a szomszéd gyülekezetek (Páty, Tök, Budakeszi) képviselői találkoztak egymással. Közben látszólag élénk gyülekezeti munka folyt, nyugtalanító jelek is kezdtek megmutatkozni. Mind aggasztóbbá vált az ifjúság távolmaradása, a bibliaórák sorvadása és az úrvacsorázók megfogyatkozása. Ilyen szorongások közepette szervezték meg a 20 éves jubileumi ünnepséget, amikor a templom kövezetét kicserélték, a tetőre csatornát szereltek, a lelkész lakásban elkészült a fürdőszoba és egy vendégszoba, a fűtési gondok enyhítésére pedig cserépkályhát rakattak. Magán az ünnepélyen Madarász Lajos hirdette az igét, de szóltak az egybegyűltekhez Bakonyi László pátyi és Kántor Ervin őrszentmiklósi lelkészek is. 1968-ban a gyülekezet megemlékezett Katona Lajos 15 évi lelkészi szolgálatáról, valamint Sándor Jenő 20 éves gondnoki szolgálatáról. Közben Katona Lajos két esztendeig (1970-71) az etyeki gyülekezetben is szolgált helyettes lelkészként. Az északpesti egyházmegye 1971-ben Bián megtartott értekezletén méltányolva eddigi lelkészi szolgálatait egyházmegyei tanácsbíróvá választották. Az eklézsia szinte észrevétlenül érkezett el fennállásának a negyedévszázados jubileumához, amikor az ünnepi istentisztelet szónoka Fónagy Zoltán egyházmegyei főjegyző, tahitótfalusi lelképásztor volt. Igével szolgált még az egykori szervezők, Zugor István nyug.biai lelkész és Bakonyi László pátyi lelképásztor. A bensőséges megemlékezésen visszatekintettek az eltelt 25 év harcaira, nehézségeire és örömeire, ugyanakkor hálát adtak Istennek a csodálatos vezetésért s megőrző kegyelméért.

A hetevenes évek kezdetén ismét a lelki ébredés szellői kezdet fújdogni ezen a vidéken. 1972 tavaszán a gyülekezetbe épült evangélikusok kedvéért (akik közül Puskás István gondnok és Berkó Kálmán kántor áldozatkészsége és buzgósága példaértékű volt) Zászkaliczky Péter csabdi evangélikus lelkész hirdette Isten kegyelmét estéről estére az evangelizációs hét résztvevőinek, s szolgálata nyomán többen hitre jutottak. Az alkalmak mellett azt is eredményezték, hogy erősebb lett az a kötelék, amely a kálvinistákat és a

lutheránusokat eddig is szorosan egybefonta. A következő esztendőben nagy öröme volt a gyülekezetnek, hogy a lelkipásztor Zsuzsanna leányát felvették a budapesti református teológia hallgatói közé. Ő az első és mindeddig egyetlen református lelkész, aki ebből az egyházközségből indult el^[20]. 1973-ban emlékeztek meg Katona Lajos 20 évi torbágyi szolgálatáról, valamint felesége szolgálatáról, aki éveken keresztül végezte a gyülekezetben a harangozói teendőket. Ebben az időben egyébként az eklézsia anyagilag ismét talpra állt, így a folyamatos építkezések mellett arra is futotta erejéből, hogy jelentős összeggel támogassa a budapesti Schweitzer Albert Szeretetotthon építését és a Ráday Kollégium felújítási munkálatait. A gyülekezet örömei közé azonban szomorúság is vegyült: tragikus körülmények között elhunyt a biaiak fiatal lelkipásztora, Uray Géza. Utóda *Szarka Miklós* lett, aki elődjéhez hasonlóan arra törekedett, hogy megőrizze a két gyülekezet hagyományosan jó kapcsolatait.

1976-ban Szikszai Béni, a Bethánia Egylet egykori főtitkára volt a tavaszi evangelizációs hét szolgálattevője, akinek bizonyágtétele nyomán többen Isten felé fordultak. Ezt követően kezdett erősödni a gyülekezetben a missziói és a diakóniai munka, bizottságot hoztak létre, melynek ténykedése nyomán megindult a szegények, özvegyek és árvák felkutatása, támogatása és lelki gondozása. Az egyházközség 30. születésnapját októberben a reformáció napján ünnepelte. Az igehirdetők Zugor István és Szarka Miklós voltak, s fellépett az énekkar is. A megemlékezésen túl ezúttal már a jelennel foglalkoztak többen, amit igazol hogy a gyülekezetalapító id.Puskás István mellett szóltak az egybegyűltekhez ifjú és legifjabb Puskás István is. Tekintettel, hogy három nemzedék képviselőiről van szó, nyilvánvaló hogy ennek az egyházközségnek már nemcsak múltja és jelene van, hanem a jövője is biztosított. 1979-ben elhunyt Sándor Jenő gondnok, aki ezt a tisztséget hosszú időn át végezte, s halálával voltaképpen egy szakasz zárult le a gyülekezet életében. Az alapítók közül ekkor már kevesen éltek, s egyre inkább kikristályosodott, hogy a jövőre nézve változásokra, újításokra van szükség. Ezt igyekezett alátámasztani az a tény is, hogy a presbitérium *dr.Fejes Béla* postai főtanácsost ajánlotta gondnoknak, akit erre a tisztségre röviddel ezután egyhangúlag meg is választottak.

"TUDOM A TE DOLGAIDAT"

Ha eddig intenzív lelki élet folyt, a nyolcvanas évekre ez hatványozottan jellemzővé vált. Egymást érték az evangelizációs és hitmélyítő alkalmak, csendesnapok, különböző előadások. Lelkipásztorok egész sora hirdette Isten örömuzenetét a torbágyi templom falai között: Kovács Bálint budapest-józsefvárosi lelkész, Sípos Ete Álmos, tápiószzelei lelkipásztor, dr.Sarkadi Nagy Pál, teológiai professzor, Molnár Sándor, csabdi lelkész, Siklós József, a Református Iszákosmentő Misszió vezetője, Pap László, örkényi lelkipásztor, Rejtő Mária, evangélikus igehirdető és mások. A gyülekezet örömmel vette ezeket az együttléteket, s bár szembetűnő számbeli növekedés továbbra sem volt tapasztalható, a közösségi szellem, a testvériesség egyre inkább erősödött. A rendszeressé vált újév utáni imaheteket minden alkalommal megtartották, sőt a

szolgálatokba a szabadkeresztyének mellett olykor-olykor bekapcsolódtak az ekkor még "illegálisban" működő iharosi Isten Háza Szolgálóközösség munkatársai is. A lelkész és a presbitérium ezekben az esztendőben még fokozottabb hangsúlyt fektetett a családlátogatásra és a szórványgondozásra. *Katona Zsuzsanna* pedig miután befejezte teológiai tanulmányait, átvállalta az ifjúsági és gyermekmunkát, amely ismét fellendült. Jelentős esemény volt az egyházközösség életében, hogy a biai gyülekezettől egy villanyharmóniumot kaptak ajándékba, ami által ismét könnyebb lett az éneklés az istentiszteletek alkalmával.

1984-ben az egyházközösség még egy alapítója távozott az élők sorából. Elek Gyula postai tisztviselő hosszú éveken át végezte az algondnoki teendőket nagy hűséggel, s még nagyobb odaszánással. Szolgálata és munkája elismerése jeléül egyházmegyei tanácsbíróvá választották, de a faluban is megkülönböztetett tisztelet övezte körül. Ötven éves házassági évfordulójuk alkalmával feleségével együtt egy úrasztali terítőt ajándékozott a gyülekezetnek. 82 éves korában hunyt el, szülőfalujában, Pátyon helyezték örök nyugalomra, temetésén Bakonyi László és Katona Lajos hirdették a feltámadás evangéliumát. Torbágyon pedig folyt tovább az élet: ebben az évben öntötték ki az új gyülekezeti terem alapjait, melynek építése nagy áldozatvállalást jelentett ennek a piciny eklézsiának. Szinte teljesen önerőből építették meg, s a munkában sokan részt vettek, olyanok is akik nem voltak reformátusok. Az új terem elkészültével további lehetőségek nyíltak az ifjúsági és gyermekmunka végzésére, amelyet ezentúl *Katona Júlia* óvónő irányított. Az egyházközösség azonban hamarosan ismét gyászba borult: 92 éves korában elhunyt Puskás István, a gyülekezet első gondnoka, hosszú éveken át presbitere. Buzgósága és áldozatkészsége sokakat magával ragadott, hite másokat is megtérésre indított. Budapesten a farkasréti temetőben kísérték el utolsó útjára, ahol a vigasztalás ígét Katona Lajos lelkipásztor hirdette.

A gyülekezet fennállásának 40 éves jubileuma minden eddiginél fényesebbre sikerült. Az ünnepi istentisztelet szónoka az egyházmegye új esperese, Berzétei László gyöngyösi lelkész volt. Az egybegyűltek megemlékeztek a közelmúltban eltávozott egyházalapítókról, a biai énekkar pedig színvonalas műsorral kedveskedett a jelenlevőknek [\[21\]](#). 1987-ben Katona Lajos lelkipásztor súlyos műtéten esett át, s kórházi tartózkodása alatt a szolgálatokban dr. Fejes Béla gondnok helyettesítette, aki időközben letette az első lelkészképesítő vizsgát a budapesti református teológia levelező tagozatán, és segédlelkészi idejét Torbágyon töltötte el.

A következő esztendőben minden eddiginél több fiatal jelentkezett konfirmációra. Tizennyolcan álltak körül az úrasztalát, hogy számot adjanak a bennük levő reménységről. Mindez a gyermekmunka fellendülését sejtette, amely valóban a későbbiekben is a gyülekezet egyik fő pozitívuma lett. A presbiteri gyűléseken ismét előtérbe került a szórványgondozás fontossága, amely *Sallay Béla* presbiter bekapcsolódásával kapott új lendületet. Beindult Herceghalmán is a hitoktatás, melyet kezdetben a lelkipásztor, később pedig *Váraljai Katalin* hitoktató végzett, aki a gyülekezeti gyermekmunkát is átvállalta. 1990-ben Katona Lajos lelkész ismét súlyos műtéten esett át, s betegsége idején Czirják László törökbálinti lelkipásztor helyettesítette, míg a kántori teendőket felesége látta el, a szintén egészségi problémákkal küszködő Berkó Kálmán helyett. Ebben az évben a gyülekezetnek új gondnoka lett: dr. Fejes Béla megbízatása lejárt, s mivel Budapestre költözött nem vállalta tovább ezt a tisztséget. A presbitérium utódjául Sallay Béla nyug.mérnököt

javasolta, aki a felhívásnak örömmel tett eleget, s a következő időszakban nagy hűséggel tevékenykedett egyháza javára. A gyülekezet nagy bánatára megromlott egészségi állapota miatt Katona Lajos október 1-jei hatállyal lemondott lelkészi állásáról. Mivel megfelelő utódot nem sikerült találni, Fónagy Miklós esperes megbízásából nyugdíjasként tovább végezte ezt a szolgálatot.

1991-ben örvendetesen megnövekedett a gyermekek száma, így a gyermekistentiszteleteket ettől fogva két csoportban kellett tartani, sőt beindult Herceghalmán is egy vasárnapi iskolás csoport. A torbágyi gyermekek gondozását Váraljai Katalin egyedül végezte, míg a szórványszolgálatba *Stierbach Adrienn* tanítóképzős főiskolai hallgató is bekapcsolódott. A húsvéti evangelizációs szolgálatokat ezúttal az iharosi Isten Háza Szolgálóközösség munkatársai végezték a gyülekezetben, s ezek az alkalmak sokak számára lettek áldássá. Mivel Berkó Kálmán korábbi betegsége tovább súlyosbodott, s képtelen volt tovább a gyülekezeti éneklést vezetni, az egyházközség kántor nélkül maradt. Alkalmanként *Sallay Dóra* egyetemi hallgató vállalta ezt a szolgálatot, ám tartós megoldást nem sikerült találni. Közben szomszédos biai gyülekezetben lelkészcsereére került sor. Szarka Miklós váratlan távoztával *Molnár Sándor* csabdi lelképásztort hívták meg, s érkezéssel a két gyülekezet hagyományosan jó kapcsolatai ha lehet még jobban elmélyültek. Talán éppen ez eredményezte, hogy a következő évben néhány egyháztag, valamint egy evangélikus család kezdeményezésére beindultak azok az imaórák, melyeket felváltva tartanak azóta is egyik héten Bián, a másik héten Torbágyon. Így nemcsak a két gyülekezet reformátusai kerültek közelebb egymáshoz, hanem bekapcsolódtak a szabadkeresztyének, sőt alkalomadtán az iharosi szolgálóközösség tagjai is.

Több sikertelen lelkészválasztási kísérlet után a presbitérium 1993 nyarán *Tankó Zoltánné* csákberényi lelkésznőt hívta meg a gyülekezet élére, aki a meghívást örömmel fogadta el. Az ő érkezésével kezdődött el az egyházközség legújabb korszaka, amelyet éppen napjaink eseményei határoznak meg. Katona Lajos végleg nyugdíjba vonult, ám hátralevő idejét nem tölthette el békességben. Hamarosan újabb betegség támadta meg amúgy is legyöngült szervezetét, s ezt a kórt már nem tudta leküzdeni. A gyülekezet mély részvétellel állta körül koporsóját a torbágyi temetőben, ahol egykori lelkésztársa, Szarka Miklós búcsúztatta el. Életéről és Isten iránti hűségéről Sallay Béla gondnok és Trausch Erzsébet, az iharosi szolgálóközösség lelki vezetője tettek tanúbizonyságot.

Az 1994-es esztendő több változást eredményezett. A presbitérium megújult, először választottak be női presbitereket. *Tankó Zoltán*, a lelkésznő férje pedig miután sikeresen letette az első lelkészképesítő vizsgát a budapesti református teológia levelező tagozatán, segédlelkészi kinevezést nyert a torbágyi egyházközségbe. Szolgálata elsősorban a herceghalmi szórványgyülekezet szervezésére irányul, illetve ugyanitt hitoktatói feladatokat lát el. Torbágyon a már meglévő igealkalmakon kívül beindultak a férfi és női bibliaórák, valamint az óvodai hitoktatás. Emellett a presbitérium ismét felvetette a lelkészlakás építésének gondolatát, mivel a régi parókia már csaknem lakhatatlan. Bár a vizet és a szennyvízvezetőt az utóbbi években bevezették, sőt folyamatban van a gázfűtés üzembe helyezése is, szükségesnek mutatkozik az egyházi épületek korszerűsítése. A parókiaépítésre megkezdték a gyűjtést, ám ez a feladat messze meghaladja a gyülekezet erejét, így céljukat főként külső segítség bevonásával óhajtják megvalósítani. Az esztendő fontos eseménye volt még, hogy Sallay Béla gondnok megbízatása lejártával nem vállalta tovább a szolgálatot, s mivel a presbitérium

különböző okok miatt nem tudott új jelöltet állítani, rangidősként a gyülekezet "nagy öregje", *Barabás Sándor* kapott megbízatást a helyettes gondnoki teendők végzésére.

A torbágyi gyülekezet jelenlegi külső és belső állapota az eltelt időszakhoz viszonyítva kielégítőnek tűnik, különösen ha figyelembe vesszük azokat a tényezőket, melyek hosszú ideig gátolták az egyházi és lelki élet kibontakozását az országban. Ha figyelemmel kísérjük a napi események alakulását, könnyen észrevehetjük, hogy a templombajárók száma azokban az években csappant meg leginkább, amikor a hatalom a keresztyén buzgóságot reakciós magatartásként igyekezett feltüntetni, s nem egyszer üldözte azokat, akik hitüket komolyan vették. Az egyház - s így a torbágyi eklézsia is - főként ezekben az időkben veszítette el fiataljait, s ezért van az hogy a templomokban ma jobbra öregek és gyerekek járnak.

A torbágyi egyházközség megalakulása után közvetlenül csaknem 550 lelket számlált, akik közül a választói névjegyzéken 128-an szerepeltek. Ma a reformátusok számát mintegy 300-ra becsülik, a választói listán pedig 170 név áll. Ha figyelembe vesszük a választók (vagyis: az egyházfenntartók) számának növekedését, valamint azt a tényt, hogy az eltelt fél évszázad alatt 419 gyermeket kereszteltek[22], s ezzel szemben csupán 328 temetés volt, akkor matematikailag mindenképpen szaporodott a gyülekezet. Ám ha megnézzük a korábbi évek statisztikáit, kiderül hogy amíg harminc-harmincöt esztendővel ezelőtt egy-egy vasárnapi istentiszteleten 100-120-an voltak jelen, ez a szám ma alig haladja meg a negyvenet. Kivételt képeznek persze az ünnepi istentiszteletek. Ami aggasztó, hogy a gyülekezet fokozatosan "előregedik", ugyanakkor öröndetes, hogy a gyermekek száma növekvőben van (sajnos szüleik, akik a középkorostályt képviselnék, még mindig távol vannak az egyháztól). S ez utóbbi statisztikai adat mellett van egy olyan fontos tényező, melyet gyakran hajlamosak vagyunk elfelejteni - Isten csodálatos szeretete és meg-megújuló kegyelme, amely biztosítéka annak, hogy a gyülekezet jövője biztosított legyen. Ez az élő reménység az, ami feljogosít, hogy higgyünk benne: egyszer meg fogja még írni valaki a Torbágyi Református Egyházközség 100 éves fennállásának történetét is. "Az egyedül bölcs Istennek, a mi megtartónknak, dicsőség, nagyság, erő és hatalom most és mindörökké".

A TORBÁGYI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG LELKIPÁSZTORAI:

1. **Bakonyi László**

Ő volt a gyülekezet első lelkésze. Teológusként szülőfalujába, Biára kapott beosztást, mint hitoktató-segédlelkész, majd tanulmányainak elvégzésével Ravasz László püspök Torbágyra rendelte ki szervező-lelkésznek, ahol rendkívül eredményesen dolgozott. Miután a gyülekezet megalakult, 1950-ben rendes lelkészévé választotta meg, ahonnan három év múlva Pátyra távozott. A gyülekezeti munka mellett aktív közéleti tevékenységet fejtett ki, emellett számos egyházmegyei tisztséget látott el. 1991-ben nyugalomba vonult, azóta Pátyon él.

2. **Katona Lajos**

Torbágyra a nagyváradi-terti egyházközségből hívták meg, ahol addig segédlelkészként működött. Csaknem négy évtizedig szolgált a gyülekezetben, amely az ő ideje alatt vált igazi lelki közösséggé. Igehirdetései alapos felkészültségről tanúskodtak, élete pedig híven tükrözte azt amit hirdetett. Hitét a legnehezebb időkben is bátran vállalta, alázatossága, szelídsége példamutató volt. 1990-ben vonult nyugdíjba, de gyülekezetétől szinte élete végéig nem szakadt el. 1993 Karácsonyán, miközben a televízióban az ünnepi istentiszteletet nézte, agyvérzés érte. Kórházba szállították, de segíteni már nem tudtak rajta. Torbágyon temették el az egyházmegye lelkészeinek részvételével.

3. **Tankó Zoltánné**

A csákberegyesi gyülekezetből hívta meg a torbágyi presbitérium. Ezt megelőzően a csillaghegyi egyházközségben, majd Áporkán teljesített lelkészi szolgálatot. Érkeztével a parókia benépesült, a gyülekezeti munka pedig nagyobb lendületet kapott. Szolgálatára nyomán különösen a hitoktatás és a női munka kapott új erőre. Az ő esetében jelenleg inkább tervekről beszélhetünk, mintsem eredményekről. Tekintettel, hogy közben férje, Tankó Zoltán is befejezte teológiai tanulmányait, a jövőben már együtt hordozzák a gyülekezetvezetés terheit.

A TORBÁGYI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG GONDNOKAI:

1. **Puskás István**

A gyülekezet szervezésében kezdettől fogva részt vett. Bár vallására nézve evangélikus volt, szíve minden vágyával a reformátusság ügyét szolgálta. Az alakuló közgyűlésen gondnokká választották, s ezt a tisztséget két esztendeig viselte, amikor a faluból tanyára költözött. Lemondott ugyan, de tiszteletbeli gondnokként és presbiterként még sokáig részt vállalt az egyházközség ügyeinek intézésében. Halála előtt Budapestre került, ahol 1985-ben 92 éves korában hunyt el "jó vénségben és betelve az étellel". Kegyessége, istenfélelme sokakat megragadott, szorgalmát és áldozatkészségét még ma is példaként hozzák fel a gyülekezetben.

2. **Sándor Jenő**

Több mint három évtizeden át hordozta az eklézsia terheit. Ideális gondnok volt, aki nemcsak az egyházi javak megőrzésében és gyarapításában jeleskedett, hanem a lelkiekben is gazdag volt. Nyomdászként dolgozott, de igazi munkaterülete a torbágyi gyülekezet volt. Élete vége felé sokat betegeskedett, s rövid szenvedés után 72 évesen távozott az élők sorából, 1979-ben. Emléke nem halványult el, sokoldalúságáról a régi jegyzőkönyvek tanúskodnak.

3. **dr. Fejes Béla**

Budapestről érkezett Torbágyra, a pesterzsébeti gyülekezetnek volt sokáig presbitere. Postai főtanácsosként dolgozott, ám az egyházi törvénykezés területén szintén otthonosan mozgott. A tanulás életeleme volt, először jogtudományi doktori címet szerzett, majd nyugdíjasként a teológiát is elvégezte. 1968-tól presbitere, 1979 és 1990 között gondnoka a torbágyi egyházközségnek. Egy évig segédlelkészként szolgált itt, majd visszaköltözött a fővárosba és a gondnokságról lemondott. Évekig volt egyházmegyei tanácsbíró, majd egyházmegyei jogtanácsos. Szolgálatával, tanácsaival továbbra is segíti a gyülekezetet, amelynek vezetősége érdemeinek elismerése jeléül tiszteletbeli presbiterré választotta.

4. ***Sallay Béla***

Nyugdíjba vonulása után, 1982-ben költözött Torbágyra, ahol azonnal bekapcsolódott a munkába. Mint egykori Bethánia-tag, aki az utcamijszióban végzett rendkívül hasznos szolgálatot, itt sem tétlenkedett. Részt vállalt a szórványgondozásban, majd 1984-ben presbitere, 1990-ben gondnoka lett az egyházközségnek. Utóbbi tisztétől 1994-ben betegsége miatt egy időre megvált, de presbiterként így is értékes lelki és szervezői munkát végzett a reformátusság körében. Miután felépült újra vállalta a gondoki tendők végzését, jelenleg is ő a gyülekezet gondnoka.

5. ***Barabás Sándor***

Az egyházközség alapítói közül az egyetlen aki még életben van. Kezdetől fogva részt vett a szervezői munkában, de nem maradt ki az építkezésekből sem. A bibliai "jókedvű adakozó" megszemélyesítője, aki a gyülekezet anyagi terheinek viselésében mindig az élen járt. A megalakulás óta tagja a presbitériumnak, több mint négy évtizede presbiteri jegyző. Mivel a gyülekezetnek a közelmúltig nem volt gondnoka, érdemeire való tekintettel mint rangidőst őt jelölték a helyettes gondnoki tisztre.

A TORBÁGYI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG PRESBITEREI:

1. Bántó Mihály	1946-1956
-----------------	-----------

2. Barabás Sándor	1946-
-------------------	-------

3. Bereczki Imre	1946-1963
------------------	-----------

4. Berkó Kálmán	1951-1993
-----------------	-----------

5. Bóka Lajos	1982-1988
---------------	-----------

6. Elek Gyula	1946-1984
7. Fehér Mihály	1993-
8. dr.Fejes Béla	1968-1994
9. Gál István	1946-1952
10. Hódossy Lajos <i>kertész</i>	1950-1951
11. Hódossy Lajos <i>postás</i>	1952-1953
12. Kerekes Béla	1946-1982
13. Lévai György	1949-1993
14. Lukács Béla	1946-1949
15. Major István	1963-1973
16. Major József	1949-1955
17. Margit István	1994-
18. Nagy József	1973-1994
19. Nagy Józsefné	1995-
20. Potornai József	1946-1949
21. Puskás István	1946-1982

22. Sallay Béla 1984-

23. Sándor István 1990-

24. Sándor Jenő 1946-1979

25. Scheirich János 1990-

26. Szabó Imre 1949-1968

27. Török Imre 1991-

28. Töttös László 1982-1991

29. Udvardi Imre 1979-1989

30. Vargha Gyula 1946-1951

JELLENLEGI VEZETŐSÉGE:

Tankó Zoltánné lelkipásztor

Tankó Zoltán segédlelkész

Sallay Béla főgondnok. presbiter

Margit István missziói gondnok, főgondnok-helyettes, presbiter

Scheirich János adminisztratív gondnok, presbiteri jegyző, presbiter

Sándor István pénztáros, presbiter

Barabás Sándor presbiter

Fehér Mihály presbiter

Nagy Józsefné presbiter

Török Imre presbiter

Udvardi Imréné pótpresbiter

Scheirich Jánosné pótpresbiter

Berkó Kálmán tb.presbiter

dr.**Fejes Béla** tb.presbiter

Váraljai Katalin hitoktató

Bóka Ferenc egyházfi

1.számú melléklet

JEGYZŐKÖNYV

készült Torbágyon 1946.évi augusztus hó 4.-én, a ref.fiók egyház megalakulása alkalmával tartott közgyűlésen.

Jelen vannak: *Potornai Józsefné, Puskás István, Lukács Béla, özv.Bottyán Andrásné, Bécsi Dezsőné, Gál István, Varga Gyuláné, Hetes Károlyné, Barabás Sándorné, Benda Margit, Portik Istvánné, Rédei Gizella, Bükki Józsefné, Bükki Julianna, Lesti Andrásné,*

Barabás Sándor, id.Barabás Sándorné, Vannai Ottóné, Ványi Margit, Udvardi Sándorné, Pátkai Gézáne, Fehérvári Károlyné, özv.Sándor Jánosné, Bántó Mihályné, Elek Gyuláné, Tonzórisz Erzsébet, Apostagi József, Tóth Sándorné, Kelemen Andrásné, Halász Ferencz torbágyi lakosok.

Elnöklő lelkipásztor üdvözli a megjelenteket és a gyűlést megnyitja. Röviden ismerteti a fiókegyház megalakulására vonatkozó rendelkezéseket. Kéri, hogy a gondnok és a presbitérium megválasztása ejtessék meg, miért is a titkos választást rendeli el és a szavazólapokat a választók közé szétosztja.

A szavazásban részt vettek: 1./ Apostagi József, 2./ Tonzórisz Erzsébet, 3./ Puskás István, 4./ Kerekes Béla, 5./ Gál István, 6./ Lukács Béla, 7./ Tóth Sándorné, 8./ Kovácsovics Andrásné, 9./ Varga Gyuláné, 10./ Bántó Mihályné, 11./ Bántó Mihály, 12./ Portik Istvánné, 13./ özv.Sándor Jenőné, 14./ Barabás Sándor, 15./ Bécsi Dezsőné, 16./ Barabás Sándorné, 17./ Vannai Ottóné, 18./ Ványi Margit, 19./ Bükki Józsefné, 20./ Bükki Julia, 21./ Bende Margit, 22./ Bottyán Andrásné, 23./ id.Barabás Sándorné, 24./ Udvardi Sándorné, 25./ Potornai Józsefné, 26./ Hetes Károlyné, 27./ Fehérvári Károlyné, 28./ Pátkai Gézáne, 29./ Elek Gyuláné.

Leadatott összesen 29 érvényes szavazat, amely a felbontás után a következő eredményt hozta: Sándor Jenő: 24, Kerekes Béla: 22, Puskás István: 25, Bereczki Imre: 23, ifj.Barabás Sándor: 24, Varga Gyula: 14, Elek Gyula: 10, Apostagi József: 2, Lukács Béla: 18, Bécsi Dezső: 1, Tóth Sándor: 1.

Elnöklő lelkész javasolja, hogy a legtöbb szavazatot kapott tag legyen a gondnok.

A közgyűlés egyhangúlag elfogadja a javaslatot s így Puskás Istvánt a gondnoki teendők vitelével bízza meg.

A szavazat eredményeként presbiterek: 1./ Sándor Jenő, 2./ Kerekes Béla, 3./ Bereczki Imre, 4./ ifj.Barabás Sándor. Póttag: Lukács Béla.

Elnöklő lelkész javasolja, hogy a jövőben az istentisztelet minden vasárnap d.e. 1/2 9 órakor tartassék meg.

A közgyűlés a javaslatot egyhangúlag elfogadja.

Puskás István újonnan megválasztott gondnok a bizalmat megköszöni, majd az elnöklő lelkész Isten áldását kéri az új presbiterek munkájára, majd egyéb tárgy nem lévén, a gyűlést bezárja.

A jegyzőkönyv lezárattott: K.m.f.

Zugor István s.k.

ifj.Barabás Sándor s.k.

lelkipásztor

Lukács Béla s.k.

Kerekes Béla s.k.

jegyzőkönyvvezető

jegyzőkönyvhitelesítők

2.számú melléklet

A TORBÁGYI REFORMÁTUS EGYHÁZ LELKÉSZI DÍJLEVELE

(jóváhagyatott a presbitériumnak 1948.okt.28-i gyűlésén

és az 1948.évi okt.31-i egy.közs.közgyűlésén)

1. Az egyház épületében lakás, legalább 3 szobával, szükséges mellékhelyiségekkel, kerttel.
2. Évi 15 q buza, a lelkészcsalád fejadagjának erejéig természetben, többinek hatósági maximális ára.
3. Évi 10 q morzsolt tengeri természetben.
4. Évi 6 ürm. kemény tűzifa, fizetve okt.1-ig .
5. Évi 15 q tатаi szén.
6. Évi 5q réti széna.
7. Évi 56 kg hús.
8. Évi 56 kg só.
9. Évi 28 kg faggyú.
10. Stóla az egyházmegye szabályrendelete szerint.
11. Fizetéskiegészítő államsegély.

Kelt Torbágyon 1948.évi október hó 31-én

Sándor Jenő sk

Bakonyi László sk

gondnok

s.lelkész

885.sz.

Jóváhagyta a vértessaljai ref.egyházmegye elnöki tanácsa
1948.év nov.hó 2.-án hozott határozatával.

Dr.Szűcs Gedeon sk

Füle József sk

e.m.gondnok

espres

4020-1948.szám

Jóváhagyta a dunamelléki református egyházkerület tanácsa
1948.év november hó 2.-án hozott 63.számú határozatával.
Budapest 1948.év december hó 3.-án

Dr.Szűcs Gedeon sk

BERECZKY ALBERT sk

h.főgondnok

püspök

KELT Torbágyon 1950.augusztus 20.-án

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltárának dokumentumai.
2. A Torbágyi Református Egyházközség anyakönyvei, presbiteri jegyzőkönyvei.
3. *BALÁZS László*: **VÉRTESALJA.** Budapest, 1986.
4. *BUSKÓ András*: **BIATORBÁGY.** Budapest, 1990.
5. *FÖLDVÁRY László*: **ADALÉKOK A DUNAMELLÉKI EV.REF.EGYHÁZKERÜLET TÖRTÉNETÉHEZ.** Budapest, 1898.
6. **PEST-PILIS-SOLT-KISKUN VÁRMEGYE I.** Budapest, é.n.
(Szerk.*BOROVSKY Samu*)
7. **PESTMEGYE TRIANON UTÁN.** Budapest, 1930.
(Szerk.*Demjén Miklós*)
8. *VÁRADY József*: **DUNAMELLÉK REFORMÁTUS** Sajószentpéter, 1994.

[22 Lábjegyzet:](#)

[1] PEST-PILIS-KISKUN VÁRMEGYE I. Szerk. Borovszky Samu., Budapest, 151. oldal

[2] Kiss Lajos: FÖLDRAJZI NEVEK ETIMOLÓGIAI SZÓTÁRA. Budapest, 1978, 109. oldal

[3] Mező András: TÖRÖK BÁLINT ÉS TÖRÖKBÁLINT. Magyar Nyelv 1982/2, 175-180. oldal

[4] Gombos Ferenc Albin: CATALOGUS FONTIUM HISTORIAE HUNGARIAE I. Budapest, 1937, 251. oldal

[5] Bakács István: IRATOK PEST MEGYE TÖRTÉNETÉHEZ 1002-1437. Budapest, 1982, 344.345. oldal

[6] Palovics Lajos: TORBÁGY ÉS TÖRÖKBÁLINT (Adatok és szempontok Buda környékének középkori településtörténetéhez). PAB-VEAB Értesítő 1986, 72. oldal

[7] Buskó András: BIATORBÁGY. Budapest, 1990.

[8] Uott.

[9] Palovics Lajos: AZ ÖNKORMÁNYZAT ÉS A HELYBEN MŰKÖDŐ EGYHÁZAK KAPCSOLATÁRÓL. Biatorbágyi Krónika. 1993. október, III. évf., 10. szám, 2. oldal

[10]Balázs László: VÉRTESALJA. Budapest, 1986, 235.oldal

[11]Uott.

[12]Palovics Lajos: AZ ÖNKORMÁNYZAT... , 13.oldal

[13]Uott.

[14]Bakonyi László: A TORBÁGYI REFORMÁTUS EGYHÁZ INDULÁSA. Biatorbágyi Krónika, 1993.szeptember, III.évf., 9.szám, 23.oldal

[15]Ld. 1.számú melléklet

[16]Ld. 2.számú melléklet

[17]Bottyán János: 1951-BEN FELSZENTELT TEMPLOMOK. Kálvin Kalendárium 1952, 51-52.oldal

[18]Uő.: HÁROM GYÜLEKEZET ÜNNEPE. Az Út, 1951.december 2-8., IV.évf., 49.szám, 1.oldal

[19]Katona Lajos lelkészi naplója 1953-1970

[20]Jelenleg a balatonfüredi Siloám Missziós Otthon intézeti lelkésze

[21]Katona Lajos: A TORBÁGYI GYÜLEKEZET ÜNNEPE. Reformátusok Lapja, 1986.augusztus 31., XXX.évf., 35.szám, 5.oldal

[22]Az adatok a torbágyi református egyházközség anyakönyveiből származnak

[22 vissza a lábjegyzethez](#)